

**ОСОБЛИВОСТІ ХРОНОТОПНОЇ МОДЕЛІ РОМАНУ
ДАНИЛА АЛБАХАРІ «СНІГОВА ЛЮДИНА»**

У статті подається розуміння хронотопу та основні його елементи: суб'єкт, час, простір та алгоритм дії системи, які аналізуються на основі роману сербського письменника Давида Албахарі «Снігова людина». Зазначається, що хронотоп виражається складним комплексом мовних і композиційних прийомів. Проаналізовано внутрішній та зовнішній простори роману, хід сюжетного часу. Вказуються основні особливості хронотопної моделі роману такі, як наявність замкнутих просторів, співвідношення реального часу та особистого стиснутого чи пришвидшеного часу.

Ключові слова: хронотоп, Давид Албахарі, роман, безіменна топографія, художній світ, художній час, художній простір.

У «Літературознавчій енциклопедії» хронотоп визначається як «істотний взаємозв'язок часових та просторових зв'язків, художньо освоєних літературою», за допомогою яких визначається жанр та жанрові різновиди, «образ людини у літературі» [10, 564]. Цей термін М.Бахтіна, що з'являється у статті «Форми часу і хронотопу в романі», запозичений із природознавчих наук [4]. Опираючись на трактування І.Кантом пізнавальних категорій простору і часу з погляду естетики та міркування Г.-Е.Лессінга («Лаокоон»), він зробив висновок, що час концентрується, стає художньо видимим, а простір ущільнюється, інтенсифікується, вводиться у рух часу, сюжету, історії у жанрових утвореннях, сприйнятих за достеменний хронотоп, названий формально-змістовою категорією, завдяки якій вдається потрапити на терени сенсів. Концепція М.Бахтіна стосується взаємозалежності простору й часу, окреслює стосунки між автором і персонажем, проблему кута зору, тобто просторово-часових «форм героя» та «теорії світобачення й довілля», висвітлює емоційно забарвлені просторово-часові аспекти письменства та змальованих персонажів. Часто хронотоп співвідносять із мотивом, темою, обставиною часу і місця дії, або, як наголошував М.Бахтін, із насиченим емоційно-ціннісною інтенсивністю порогом, коли увиразнено мотив зустрічі, важливу зміну чи кризу в житті літературного героя.

Таким життєвим переломом у творі «Снігова людина» Давида Албахарі є переїзд головного героя до іншої країни. У романі цей своєрідний перелом набуває досить символічної, іноді досить імпліцитної форми міста як лабіринту, вулиць, коридорів університету та ін., де не так розгортаються самі

події, як відбувається розвиток свідомості героя, приймаються рішення чи приходить прозріння, що визначають його подальше життя. Крім ідилічних, карнавальних, містеріальних хронотопів, у деяких текстах дійсність може бути змодельована варіативно, як, наприклад, у творі Давида Албахарі. Увага зосереджується на розмаїтті просторово-часових комплексів, які визначають координати художнього світу, що наділені власними характеристиками. Так, хронотоп міста у романі відтворює абстрактний час: досить повільний на початку та пришвидшений наприкінці роману. Епізоди досить монотонні, проте перериваються неочікуваними думками чи бажаннями героя. Тло роману досить специфічне та невизначене, що пов'язано з відсутністю назв міста, куди переїжджає герой чи вулиць, якими він ходить кожного дня. Час у цьому художньому світі постає як багатовимірна категорія. Це пояснюється наявністю розбіжності між тим, коли відбулись згадані події (війна в Сербії) і тим, коли про них повідомив: наратор як свідок і учасник тих подій чи, вірогідніше, інформатор, який довідався про них. Це утворює логічний ланцюжок подій: причина, з якої головний герой став емігрантом та її наслідок. Художній час твору залежить в даному випадку не від його наповненості важливими подіями, а внутрішнього напруження головного героя. Художній простір у романі розмикається у широкий світ засобами ретроспекції (спогади про свій край), порівнянням деталей одного простору з іншим.

«Літературознавчий словник-довідник» подає таке визначення хронотопу: це взаємозв'язок часових і просторових характеристик зображених у художньому творі явищ [11, 726–727]. Нероздільність часу і простору не раз підкреслювались у роботах різних учених таких, як Топоров В.Н., Данилова Н.К., Енукидзе Р.І. [14, 7, 8]. Е.Бенвенист вказує на те, що трьохкомпонентна чи чотирьохкомпонентна структура хронотопу узгоджується із антропоцентричним напрямом художньої літератури, де «просторові і часові відношення організуються навколо «суб'єкта», що приймається за орієнтир» [3, 296]. Н.К.Данилова зауважує, що «час, місце подій і їх учасники формують три «топоси» художнього тексту, введення яких породжує центральне завдання зачину» [7, 4]. Хронотоп у романі Давида Албахарі «Снігова людина» представлений у виді суб'єкта: головний герой знаходиться в певних просторово-часових обставинах; локусу: місця дії; хроносу: часу дії, а також у вигляді алгоритму розвитку дії: спокійне й тихе життя професора замінюється на абсолютно нове та чуже в іншій країні. У читача виникає відчуття напруги, очікування якоїсь переломної події, що пов'язане із внутрішнім станом героя. Атмосфера тривоги, створена за допомогою єдиної важливої фрази на початку роману «тут і зістарюсь...» дає напрямок подальшому розвитку сюжету і геросві в ньому, а також надає напруги оповіді. Алгоритм дії роману

включає в себе і суть конфлікту у романі: «я» – «світ», «своє» – «чуже». Важлива увага надається самим речам у тексті. Подібне зауваження знаходимо у Ю.Руднева, який вказує на те, що «...наявність предметів лише констатує наявність простору. Структурна організація його починається тоді, коли проявляється друга основна властивість речі – час» [13, 82].

Однією із особливостей просторової моделі роману «Снігова людина» є деталізація. У цьому можна переконатися, аналізуючи всі хроноси твору. Перший простір, зображений у романі автором, – аеропорт. Герой роману уважно розглядає людей, які там перебувають, звертаючи увагу на їхній зовнішній вигляд, одяг, кожен рух тіла. Він сприймає аеропорт як «обмежений простір, схожий на лійку...» [2, 8]. Іншою важливою рисою є тісний зв'язок часу і простору, а разом із цим і гіперболізація. Загалом, час у романі представлений як співвідношення «день» – «ніч» і позначений такими детермінантами як «спочатку», «пізніше», «так пізно», як от «ніч тут триває безкінечно» [2, 11].

Часовий вимір, представлений у перший день прибуття головного героя із Югославії до Канади характеризується використанням автором прийому перебільшення.

«...Коли літак приземлився, був день – але всі будинки, які ми проминали, були темні, лише де-не-де зблискував промінчик, хоча тільки заходило на вечір...ніч покрила все небо... [2, 10]».

У романі топоси постають як живі істоти, які викликають у письменника певні емоції, при чому досить негативні, які упродовж твору лише пригнічують його внутрішній стан. Таким простором є будинок, у якому зупиняється головний герой. «Малий і темний», він сприймається героєм як суцільна п'ятьма. «П'ятьма й застоєне повітря», – ось яку характеристику дає йому письменник [2, 10]. Він вказує на те, що цей будинок всього лише присутності відсутності. Автор пише: «Дім мучився, стогнав у занадто міцному ярмі...» [2, 21]. Такий просторовий орієнтир як «дім» – замкнутий простір є досить традиційним. У головного героя дім асоціюється із порожнечою, а подібні думки можуть з'явитися лише у людини, що вже нічого не має, людини-невидимки. Він сприймає дім як щось ірреальне, як місце, де немає нічого справжнього. Викладач навіть фізично відчуває його тишу, чує биття свого серця, не помічаючи, як полудні переходять у вечори. Проте герой не розрізняє ніч-день, у нього не має відчуття темряви, вона завдає йому лише незручність. Для нього перебувати «вдома» рівноцінне муці, бути заточеним у турецькій печері чи римському колодязі. Навіть тут, у будинку, таємниці, приховані двері, задушлива атмосфера чужини – простір, що тоне в темряві і тіні. Через певний час сприйняття будинку супроводжується відсутністю

будь-яких почуттів чи емоцій, марними надіями на те, що цей простір пробудить у душі емігранта хоч якісь емоції. Лейкмотивом до особливого відчуття героєм усіх топосів у романі є фраза: «я тут не приживуся». Сприйняття простору співвідноситься у героя «Снігової людини» із особливим відчуттям часу, а також із внутрішніми переживаннями. В аеропорту героя здолала нудота й страх, у будинку – втома та вагання.

Ще один топос – університет викликає у письменника почуття ненависті, напруги, бажання втечі. Концепція університету у Давида Албахарі схожа до змалювання її англійцем Девідом Лоджем. У своїх «університетських романах» він висміює систему вищої освіти і персонажів, чії високі інтелектуальні амбіції доходять до комічного протиріччя з їх людськими слабкостями. У його творчості переважає реалістичний художній метод у поєднанні із модерністськими і постмодерністськими прийомами. Проблема академічного середовища в основному зосереджена в трилогії: «Академічний обмін», «Світ тісний» та «Прекрасна робота». На думку письменника, академічний світ університету є мікрокосмом, який висвітлює принципи, що управляють людською спільнотою. Герой у романі Давида Албахарі зазначає, що абсолютно не звертає увагу на час, для нього головне «тут». «Тривалість» асоціюється у героя із «жити», тому після еміграції і перше, й друге втрачає сенс.

«Я ненавидів університети, ненавидів академічний люд, і цю зненависть, котру вже не відчував як зненависть, а як антиприспособаність, від якої нікуди не дітися, змішана з утомою...» [2, 11]. Університет як осередок академічного натовпу викликає у героя душевну дисгармонію, адже тут він мусить прикидатися, як робить це наукова еліта, яка не має жодного уявлення що таке освіта та як її здобувати. Університет мислиться як система, яка не лишає за людиною права вибору та власної думки, бо «нічого так не вбиває людину, як примусова освіта» [2, 13]. Головний герой вказує на те, що понад усе його дратує сама віра в освіту, у те, що вона дозволяє людині бачити світ ширше та по-новому, він скептично ставиться до того, що навіть, мистецтво у межах університету сприймається як сукупність доктрин, правил та визначень. Весь університет видається героєві сукупністю слів та виразів, які у процесі численних намагань бути зрозумілими, навпаки, розтрачуються. Повітря в університеті задушливе та жорстке, герой постійно поспішає, адже боїться, що зупиниться – і навіки лишиться тут, «закований поміж тих, хто думає, ніби знання – це зовсім не подолання незнання, а підтвердження бажання показати, що все є таким, яким він собі уявляє [2, 28]. Герой роману ненавидить готовність молоді вірити, відштовхувати індивідуальність, сприймати світ як даність. Всю цю банальність «вміщують» в їх голови викладачі, і за це він зневажає і тих, й інших. Студенти – раби, які не мають ні волі, ні права вибо-

ру, а професори – як люди всезнаючі здатні, на їхню думку, єдиним помахом руки розкрити чи закрити світ. Студенти сприймають топос – Югославію як старий світ і «для них [він] мертвий...» [2, 24]. Це система, яка не здатна здивувати, адже завжди знаєш наперед, з чого розпочнеться, і чим закінчиться лекція. Деканова секретарка характеризує студентів як людей, яких нічого не цікавить, які вже не відчують, на якому світі перебувають. Вона – свідок того, як під приводом упровадження різних свобод і псевдорівноправ'я придушуються всі свободи. Давид Албахарі вдається до прийому деталізації і гіперболізації, описуючи місто як найбільший простір, наявний у романі, як цілий мікрокосмос, топос, що містить у собі менші елементи: аеропорт, будинок, університет. Для героя місто – заплутаний лабіринт, з якого йому потрібно буде будь-що вийти.

«В денному світлі вулиці здавалися ширшими, перетинались під прямим кутом, як і в будь-якому вдалому лабіринті» [2, 12]. Дні для героя тягнуться безперервно. Перебуваючи у новій державі всього три дні, він поводить себе так, ніби йому скоро від'їжджати. Головний герой завжди біжить, поспішає – складається враження, що він намагається пришвидшити час. Аналізуючи поняття хроносу у романі, слід звернути увагу на те, що у творі основна увага концентрується на концепті «ніч» і його похідних, таких, як «тіні», «темрява». Складається враження, що герой помічає ніч випадково, вона ніби раптово перериває час активності персонажа.

«Бувають такі дні, подумав я собі, що ніколи не закінчуються...» [2, 14].

Ще один топос, у якому не перебуває герой роману, проте про який постійно йде мова – держава. Це місце, звідки він родом, історію якого переповідають другорядні персонажі твору, і яка твориться фактично на їхніх очах. Герой називає цей край «колишнім», бо його «...держава їде з глузду...» [2, 16]. Цей край – «невдалий експеримент», як його називає політолог – для головного героя ірреальний, це місце, куди він уже ніколи не зможе повернутися, проте все ж виношує у собі надію на це. Особливістю роману є те, що автор не вказує назву держави, де перебуває герой і звідки він приїхав. Проте за історичними подіями того часу можна зрозуміти, що він емігрував із Югославії до Канади. Для героя це нове тло, на якому він виступає звичайною фігурою, що виконує певні дії, якусь роботу, при цьому, боячись, що одного дня усі вулиці, предмети, об'єкти цього великого простору набудуть своїх імен. Розповідаючи про Канаду, письменник каже просто «тут», не маючи жодного бажання стати частиною цього нового топосу, бо таким чином, втратить свою самобутність, свою ідентичність. Сусідка, говорячи про країну, куди переїхав головний герой, називає її пустою. Для героя кожен макрокосмос є світом: «Дістався світу, подумав, і на тобі – сиджу в підвалі, як викинута лялька» [2, 26].

Час у романі має прямий стосунок до історії, а вона, у свою чергу, вмишується автором у «Історичному атласі Середньої та Східної Європи». Цю «книгу про душу» показує героєві політолог, маючи на меті довести, що якщо й існує поняття хаосу, то це безперечно в Югославії. Він плекає надію, що цей народ вимер, має на меті довести, що лише там, люди засинають, не знаючи, ким прокинуться. Згодом час у романі починає змінюватись так швидко, як і емоційний стан героя, «від запалу до апатії». Історія викликає у викладача почуття пропашності, агонії, бо «жив [він] на перехресті недовершеної історичної водоверті, клоаки, що засмоктувала духовні та тілесні просвітки, потім випльовувала їх у ще гіршій оболонці, викривленій через ілюзорність історичної рівноваги» [2, 31]. Герой аналізує місце, звідки він родом як мінливе та ненадійне, простір, який, хоч і не знаходився у центрі історії, трохи ексцентричне, проте, де історія постійно проходила: спочатку спокійно, але в результаті – з обов'язково невтішним фіналом. Головний герой чітко розділяє -макро- та мікрокосм – світ, що оточує його і те, що всередині його душі: «Раніше мені здавалося, що «далечинь» — це просто синонім до «подорожування», а потім збагнув, що подорожуємо ми зсередини, в собі...» [2, 29]. Викладач сподівався, що прийматиме нову країну як «притулок», а виявилось, що це для нього лише «втеча», «схованка», а він тут лише «гість», хоча це слово у даному випадку асоціюється не з радістю, а скоріше із самотністю та чужістю. Герой уявляв місто як ідеальну геометрію, що може існувати лише на ідеальній рівнині, а в результаті – усвідомив, що це було лише ідилічною картиною, яку він виношував у собі. Воно лишається просто уявленням, адже головний персонаж роману навіть не має бажання ознайомитися із ним. На думку викладача, якщо дні чимось і відрізняються один від одного, то лише тим, що не мають ні кінця, ні краю. Звичка головного героя – прибирати чуприну з лоба – є його своєрідною характеристикою, розпізнавальним кодом, елементом невмолимого плину буття. Він перескочив із однієї площини в іншу, проте цей переїзд нічого не змінив – лише втрата, пастка та зрада. У романі згадується пора року – осінь. Головного героя дивує, що все безмежжя світу можна помістити на одній мапі. Поет називає країну персонажа дном пекла. Політолог, характеризуючи «свою» країну, наголошує на тому, що цей топос нічим не відрізняється від Югославії, адже і тут, і там війна, хоч вона і носить інший характер, що потрібно так мало, щоб світ зсунувся з місця чи зовсім розпався. Він робить висновок про те, що війни повторюватимуться, доки не виправити помилки людського духу, доки люди не знайдуть порозуміння, або доки вони когось не знищать. Коли пішов сніг, головному героєві почало здаватися, що дім почав бути схожим на захищений простір, на святиню і виглядати як справжня схованка. Пра-

цюючи у цьому новому для нього просторі, головний герой сприймає будь-яку діяльність як забруднення чистого місця. Перекладаючи речі, головний герой має надію, що зайнявши «свої» місця, вони «заговорять», проте цього не відбувається. Проживаючи деякий час у новому місті, який виявляється для героя справжнім лабіринтом, він починає відчувати таку ж ненависть, як і до будинку, у якому проживає. Автор детально подає опис міста з його гамором, безперервним потоком людей й автомобілів: «На паркінгу біля центру панувала звична метушня, машини прибували та від'їздили, двері то відчинялися, то зачинялись, прапорці ворушилися, блимала реклама. Не було й миті спокою. Завжди десь, щось ворушилося...» [2, 38]. Єдина схожість між цим місцем і «домом», яку помічає викладач, – це та сама самотність, ті ж вікна, за якими ні душі, сама лише пуста. Він вражений, що через певний час починає називати чужий дім «своїм», хоча порівнює себе із равликом, бо не має наміру кудись іти, лишати схил, що здійснюється над домом. Обходячи будинок, персонаж відчуває, що він зникає, «ніби сніжинка, і все, що залишилося... калюжка...» [2, 39].

Тут, на новому місці, він уже ні в що не вірить. Про похмуру атмосферу у домі свідчать такі слова автора: «Надворі ще тривав день, хоча в домі вже селилась п'ятьма, точніше – сутінки» [2, 39]. Це не є сприйняттям дійсності, а просто суб'єктивна думка головного героя, його нове світовідчуття. Історія, як і географія, – це відображення людського духу, а дух не може сприймати якісно новий стан. Так і головний герой починає відчувати себе іншим, не впізнавати своєї країни, дім, стіни звучували і погрожували взагалі його задушити. Саме тому викладач змінює один простір на інший: той, який став йому чужий на новий, що в результаті виявилось рівноцінним. Бо й тут то-пос починає для нього зникати, він не називає свого імені, бо відчуває себе ніким, нікчемою, механізмом, який всім тут байдужий. У будинку настільки самотньо і порожньо, що головному героєві навіть стає важко думати про ненависть, він стомлюється, але усвідомлює, що втікати звідси не має сенсу, бо це втеча від себе. В університеті всі, кого зустрічає головний герой: нехай це викладач, студент чи асистент позбавляли його волі, лишали по собі таке відчуття, ніби героєві бракує сил. Автор порівнює університетський комплекс зі снігом, з такою собі ілюзією, адже повинен був показувати обсяг знань, силу науки, а натомість – відтворює порожнечу та «кривизну стежок». Головний герой відчуває зневагу з боку інших, які безмовно звинувачують його лише за те, що він із простору, «що розпадається». Політолог говорить про війну і кількість людей, що там полягли, абсолютно байдуже, безпристрасно, ніби надиктовує рецепт фруктового пирога. Досить символічно сприймається час наприкінці роману. Він пришвидшується, як і кожен рух та вчинок героя.

Гортаючи «Історичний атлас Середньої та Східної Європи», головний герой розуміє, що жодна мапа не сприймається без війни, жоден кордон, накреслений пунктирною лінією, не тривав більше, ніж сорок років. Для нього все настільки заплутано, що реальність видається настільки зміщеною, що важко зорієнтуватися. Складається враження, що наприкінці роману викладач остаточно занурюється у свій мікрокосм, хоча й усвідомлює, що «я» — це просто маска, тому його взагалі не існує.

Із кожним днем атмосфера будинку все більше пригнічує героя, плутає думки, нівелює почуття, тут «кожна кімната здавалася отвором, дірою, що заманювала в пастку» [2, 44]. Він усе менше звертає увагу на те, що відбувається у зовнішньому світі. Усе, що колись він мав, залишилося у втраченому часі, у місці, що вже не «його». «Мій» край – ось, що справді важливо для головного персонажа, бо допоки воно існує, доти він може відчувати себе кимось важливим, ідентифікувати себе з певним місцем і часом. Герой не одразу розуміє, що історія повторюється, завжди має початок і не має кінця. У цьому новому світі він не може стати кимось іншим. Викладач був переконаний, що можна обрати ту дійсність, яку бажаєш бачити, «повілив, що [зможе], опинившись в іншому місці, бачити це попереднє – перше – місце так, як не міг його бачити, перебуваючи у ньому» [2, 44]. Детермінанти часу такі, як «завтра», «потім» виникають в голові героя раптово.

Наприкінці роману головний герой ототожнює будинок із дірою, пасткою. Час пришвидшується, а разом із тим, реакція викладача, його рухи. Картини зовнішнього світу так швидко проносяться перед його очима, що в певну мить він усвідомлює, що не може пригадати жодну подію його «новому» житті. Простір поступово все більше зменшується та звужується. Внутрішній стан героя динамічний. У творі він співвідноситься із часом. Якщо на початку роману емігрант ідентифікує ніч із почуттям безвиході, то наприкінці він не бачить її, а лише чує тишу, що опускається на місто. Часові межі, пов'язані з минулим, поступово стираються, зникають, навіть, спогади. Герой зазначає: «Все, що колись мав, залишилось у втраченому часі» [2, 44]. Час – циклічний, життя – замкнене коло, що виходить із сутінок і туди ж повертається. Зі зміною місця вони не змінюються, а лише уповільнюються. Мапи, як єдині свідки існування держав теж лишаються поза часом і поза всіма просторами. Останній топос – міський парк та гора. Дивовижним є порівняття гори із айсбергом. Не дивлячись на неабияку її висоту, здається, що місто повністю поглинуло її. Ця думка ще більше підкреслює топос – «місто», його велич та ставить його на вершину в ієрархії топосів роману «Снігова людина». Тут, на висоті, він насправді почуває себе на дні, але в той

же час, ніби розтав і став присутнім у всьому. У нього зникає почуття страху, і замість нього, виникає почуття, ніби він покидає одне місце і заходить в інше, щось лишає позаду, а щось відкриває. Якщо раніше він почував себе порожнім пакетом, то зараз був безтілесним. Незмінним лишається місто: на початку роману герой асоціює його із лабіринтом, наприкінці так само не бачить ні початку його, ні краю. Раптом місто зникає, а разом із ним, і всі просторові уявлення. Сприйняття темряви враз стає іншим. Тепер вона огортає героя з довірою, ніби знаходить собі новий дім.

У романі частина хронотопу виражається за рахунок спеціальної лексики, а в деяких випадках просто добудовується, домислюється читачем. Слід зробити висновок, що яких би форм не набував опис внутрішнього стану героя (суб'єкта хронотопу), він незмінно лишається центральною частиною хронотопу і є обов'язковим елементом даного роману. Загалом, вираження хронотопу на початку і потім упродовж цілого роману вирізняється концентрацією елементів хронотопу, а також наявністю засобів характеристики внутрішнього стану героя. Головною особливістю є те, що автор протягом усього роману звужує простір, лише наприкінці розширює його, ставлячи героя на вершину гори, тим самим, підкреслюючи його внутрішню свободу.

Отже, просторово-часова організація роману характеризується: підкресленим символічним планом реалістичної часово-просторової панорами, що проявляється у тяжінні до безіменної топографії; використання замкнутого простору, викинутий за історичні рамки роману час, що супроводжується невизначеним місцем дії; звернення до пам'яті персонажа як до внутрішнього простору для розгортання подій; зворотній і переривчастий хід сюжетного часу мотивується не авторською ініціативою, а психологією пригадування; свідомість героя дозволяє стиснути особистий час дій у той час, коли на екран спогадів проектується час і простір цілої занепакої держави; герой одночасно рухається в об'єктивному земному просторі і в багатоплановому просторі колективних людських долі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Албахари Д. Снежни човек / Давид Албахари. – Београд: Нар.кн., 1996.
2. Албахари Д. Снігова людина / Давид Албахари; пер.Олеся Кривоніс // Всесвіт: журнал іноземної літератури. – К: Всесвіт, 2007. - №1 – 2. – 208 с.
3. Бенвенист Э. Общая лингвистика/ [Ю.С.Степанова]/ – М., 1974. – 321 с.
4. Бахтин М.М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике // Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. – М.: «Художественная литература», 1975. – с.243 – 407.

5. Бібік В.Б. Категорія хронотопу як об'єкт літературної критики. / В.Б.Бібік // Філологічні семінари: літературна критика і критерії художності. – К.: Логос, 2009. – Вип.12. – 243 с.

6. Горобець О.Б. Организация хронотопа в различных отрезках научного и художественного текста. / О.Б.Горобець // Личность. Культура. Общество. – Москва: Росс.акад.наук, 2010. – Т.12. – Вип.3. – №57–58. – 448 с.

7. Данилова Н.К. Структурно-семантическая характеристика зачинов в жанре короткого рассказа: Автореф. дисс. канд. филол.наук. – М., 1981.

8. Енукидзе Р.И. Художественный хронотоп и его лингвистическая организация (на материале англо-американского рассказа): Автореф. дисс. канд. филол. наук. Тбилиси, 1984.

9. Литературная энциклопедия терминов и понятий [А.Н.Николюкин]. – М.: НПК «Интелвак», 2000. – 16000 стб.

10. Літературознавча енциклопедія: У двох томах [авт.-уклад. Ю.І.Ковалів]. – Т.2. – К.: ВЦ Академія, 2007. – 624 с. (Енциклопедія ерудита).

11. Літературознавчий словник-довідник/[Р.Т.Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін.]. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с. (Nota Bene).

12. Никитина И.П. Художественное пространство как предмет философско-эстетического анализа. Автореф.дис.докт.филол.наук: 09.00.04/ Институт философии РАН – М.: МГУ, 2003. – 24 с.

13. Руднев Юрий. Анализ хронотопа художественного текста: возможность подхода к проблеме. <http://www.zhelty-dom.narod.ru/>

14. Топоров В.Н. Пространство и текст//Текст: семантика и структура/ Отв.ред.Т.В.Цивьян. – М.: «Наука», 1983. – С. 227–284.

Стаття надійшла до редакції 28.10.13.

Токарева Л., асп.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

Особенности хронотопной модели романа Давида Албахари «Снежный человек»

В статье подается понимание хронотопа и основные его элементы, которые анализируются на основе романа сербского писателя Давида Албахари «Снежный человек». Отмечается, что хронотоп выражается сложным комплексом языковых и композиционных приемов. Проанализированы внутреннее и внешнее пространство, соотношение реального времени и личного сжатого или ускоренного времени.

Ключевые слова: хронотоп, Давид Албахари, роман, безимьянная топография, художественный мир, художественное время, художественное пространство.

Tokareva L., post-graduated student
The Institute of philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv

The peculiarities of the chronotope model of the novel “Snowman” by David Albahari

The article shows the perception of chronotope and the main its elements such as subject, time, space and algorithm of action of system. The paper analyzes them on the base of the novel “Snowman” by Serbian writer David Albahari. Chronotope is expressed by the complex of language and composition reception. The article analyzes the internal and external spaces of this novel, motion of scene time. It indicates the main peculiarities of the chronotope model of the novel such as presence of closed space, relation between real time and personal pressed or accelerated one.

Key words: chronotope, David Albahari, novel, nameless topography, art world, art time and art space.

УДК 821.161.2-3 В.Даниленко

Федосій О.О., к.філол.н., асист.,
Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка

МАГІЧНИЙ РЕАЛІЗМ У МАЛІЙ ПРОЗІ ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА

У статті акцентовано увагу на формуванні жанрової парадигми оповідання. Подано жанри багатьох різновидів оповідання у 30–60 рр. ХІХ ст. Розглянуто темпоритм оповідної манери зображуваного, знакові чинники формування жанрових моделей прози Володимира Даниленка. Проаналізовано оповідання Володимира Даниленка, що увійшли до збірки «Місто Тіровиван», «Сон із дзьоба стрижа». Вказано на схильність письменника до моделювання жанрово-структурного типу новели з елементами магічного реалізму, які переважно реалізуються у контексті сюрреалістичної стилістики, у векторах екзистенційного світовідчуття.

Ключові слова: оповідання, сучасна мала проза, магічний реалізм, містичні чинники, сюрреалістична стилістика, екзистенційне світовідчуття.